

2. JAK ZÍSKAT INFORMACE, PO NICHŽ TOUŽÍME?

PSY112, PSY712 METODOLOGIE PSYCHOLOGIE
Katedra psychologie
Fakulta sociálních studií MU

PSY112, PSY712

TVOŘÍME DATA

Po jakých datech to vlastně toužíme?

- Na malých školách se šikana vyskytuje v menší míře než na velkých.
- Čím více je člověk extrovertní, tím méně přispívá na charitu.
- Nošení brýlí nadhodnocuje v očích druhých náš intelekt.
- Lidé s poruchou osobnosti neprožívají pocety viny.

STANDA JEŽEK, MARTIN VACULÍK
Katedra psychologie FSS MU
vcculik@fsa.muni.cz

PSY112, PSY712

TVOŘÍME DATA

Data nesbíráme, ale **TVOŘÍME**

- spíše než o *sběr* jde o *dobývání*
- mnoho možných „obrazů“, „otisků“ jevu
- možnost a nutnost volby postupu (operace) - účelovost
- množství, mohutnost, kvalita >> **MĚŘENÍ**

Volbou postupu/způsobu měření upřesňujeme definice pojmů - **OPERACIONALIZACE POJMU**

A.J: data creation/collection, measurement, operationalization, operational definition, construct validity, criterion STANDA JEŽEK, MARTIN VACULÍK
Katedra psychologie FSS MU
vcculik@fsa.muni.cz

PSY112, PSY712

TVOŘÍME DATA - VALIDITA

KONSTRUKTOVÁ VALIDITA

- měříme ten správný aspekt správného jevu?
- míra shody mezi jevem a jeho datovým obrazem
- **OBSAHOVÁ:** názor odborníků
- **ZJEVNÁ (FACE):** názor laiků, není validita
- **KRITERIÁLNÍ:** korelace mezi výsledky postupu a kritériem
 - SOUBĚŽNÁ, PREDIKTIVNÍ
- **KONSTRUKTOVÁ** (v užším smyslu) = unidimezionalita + struktura korelací s příbuznými pojmy odpovídá teorii

A.J: construct validity, content validity, face validity, criterion validity, concurrent, predictive STANDA JEŽEK, MARTIN VACULÍK
Katedra psychologie FSS MU
vcculik@fsa.muni.cz

PSY112, PSY712

TVOŘÍME DATA - RELIABILITA

PROMĚNNÁ - odráží jeden aspekt jevu, výsledek měření

RELIABILITA

- jak přesně měříme? NIKDY zcela přesně, vždy s chybou
- **STABILITA** - korelace opakovaných měření - r_{tt}
- **OBJEKTIVITA** - shoda pozorovatelů, posuzovatelů
 - Cohenovo κ
- **VNITŘNÍ KONZISTENCE**
 - zjišťují všechny položky totéž?
 - Cronbachovo α - horní mez reliability

Reliabilita je podmínkou validity

A.J: variable, reliability, stability, objectivity, inter-rater agreement, internal consistency, items STANDA JEŽEK, MARTIN VACULÍK
Katedra psychologie FBS MU vaculik@fbs.muni.cz

PSY112, PSY712

TVOŘÍME DATA - SHRNUTÍ

- **VALIDITA MĚŘENÍ** - měříme to, co chceme?
- **RELIABILITA MĚŘENÍ** - jak přesně měříme, to co měříme?
- Validita a reliabilita metod - Ferjenčík 197-210, Goodman kap. 4

■ O metodách tvorby dat v psychologii pojednává především **PSYCHOMETRIKA** a **PSYCHODIAGNOSTIKA**.

- Oba tyto předměty jsou až v magisterském studiu. My se tedy v bcl učíme jen základní principy.

■ Zdroje odpovědí na otázku „Jak měřit?“

- **výzkumné studie** pracující s pojmem, který potřebujete operationalizovat
- **metodologické příručky, teorie**
 - je třeba počítat se značným výběrovým zkreslením ve prospěch dotazníkových metod

A.J: psychometrics, psychodiagnostics STANDA JEŽEK, MARTIN VACULÍK
Katedra psychologie FBS MU vaculik@fbs.muni.cz

PSY112, PSY712

2 SKUPINY METOD

OBSERVAČNÍ

- POZOROVÁNÍ
- ANALÝZA PRODUKTŮ
- MAPY, STOPY
- EXPERIMENTÁLNÍ METODY
- TESTY

DOTAZOVACÍ

- ROZHOVOR
- FOCUS GROUP
- DOTAZNÍK
 - POSTOJOVÉ ŠKÁLY
 - POSUZOVACÍ ŠKÁLY

A.J: observation, product(document) analysis, experimental methods, maps, traces, tests, interview, focus group, questionnaire, attitude scales, rating scales STANDA JEŽEK, MARTIN VACULÍK
Katedra psychologie FBS MU vaculik@fbs.muni.cz

PSY112, PSY712

POZOROVÁNÍ

Zvýšení efektivity oproti běžnému pozorování

- lepší zaostření na to, co nás zajímá - vědomá selekce
- zvýšení frekvence naší účasti u toho, co nás zajímá (experiment, zprostředkování)
- zajištění validity a reliability

Často se používá jako podpůrná či doplňková metoda spolu s dalšími metodami.

Je typicky primární metodou v experimentálním výzkumu.

STANDA JEŽEK, MARTIN VACULÍK
Katedra psychologie FBS MU vaculik@fbs.muni.cz

PSY112, PSY112

VOLBA ZPŮSOBU POZOROVÁNÍ

- **Co pozorovat?**
 - Šíře záběru, (pre)strukturovanost a systematičnost
- **Jak zaznamenávat?**
 - Záznamové archy, škály, terénní poznámky, A/V technika
- **Kdy, jak dlouho?**
 - Vzorky událostí, časové vzorky
- **Role pozorovatele?**
 - Zúčastněnost, Utajenost
- **Manipulovat či nemanipulovat podmínky?**
 - Přirozené podmínky vs. laboratoř

ZŮČASTNĚNÉ (ETNOGRAFIE)		STRUKTUROVANÉ
nestrukturované, terénní pozn.	X	úzký záběr (schéma), vzorky,
přirozené podmínky, široký záběr		reliabilita, možnost laboratoře

AJ: structured(formal)/unstructured(informal) observation, event sampling, time sampling, participant observer, hidden observer, naturalistic o-tion, laboratory o-tion, o-tion checklists, rating scales, field notes STANDA JEŽEK, MARTIN VACULÍK
Katedra psychologie FBS MU
vaculik@fbs.muni.cz

PSY112, PSY112

TVORBA POZOROVACÍHO SCHÉMATU

- Precizní, konkrétní vymezení toho, co se bude pozorovat
- Objektivita - minimum kognitivního zpracování
 - nezávislost na kontextu
- Explicitní definice každé kategorie (s příklady)
- Vyčerpávající systém vzájemně vylučných kategorií
- System záznamu s důrazem na snadnost.

AJ: observational schedule, cognitive processing, category system, exclusive and exhaustive categories STANDA JEŽEK, MARTIN VACULÍK
Katedra psychologie FBS MU
vaculik@fbs.muni.cz

PSY112, PSY112

OBSERVAČNÍ ZKRESLENÍ A CHYBY

- selektivní pozornost a kódování
- selektivní paměť
- „haló“ efekt, stereotypy
- interpersonální faktory/preference
- kolísání pozornosti
- vliv pozorovatele (strategie: minimální interakce, zvyk)
 - ... kognitivní (obecná) psychologie, sociální kognice

AJ: o-tional biases and errors (observer effects), selective attention, coding, memory, halo effect, STANDA JEŽEK, MARTIN VACULÍK
Katedra psychologie FBS MU
vaculik@fbs.muni.cz

PSY112, PSY112

TYPY DAT Z POZOROVÁNÍ

- „čistý“ popis toho, co vidíme - chování lidí, události, aktéři
- popisy, na které se rozpomenete později
- naše interpretace toho, co vidíme
- naše dojmy, pocity a asociace z toho, co vidíme (nevědomé interpretace)
- upomínky na to, co bychom ještě měli doplnit, zjistit

AJ: descriptions, interpretation, feelings/emotions, associations STANDA JEŽEK, MARTIN VACULÍK
Katedra psychologie FBS MU
vaculik@fbs.muni.cz

PSY112, PSY712

RELIABILITA STRUKTUROVANÉHO POZ.

- Konzistence pozorovatele (intra-observer)
- Shoda mezi pozorovateli (inter-observer)
- Změna v čase (trénink, fáze výzkumu)

AJ: Intra-observer consistency, inter-observer agreement

STANDA JEŽEK, MARTIN VACULÍK
Katedra psychologie FBS MU
vaculik@fs.muni.cz

PSY112, PSY712

PŘEDNOSTI A SLABÉ STRÁNKY POZOROVÁNÍ

MOŽNÉ PŘEDNOSTI

- Přímost, nezprostředkovanost
- vhodné pro zachycení jevů v jejich přirozeném prostředí

MOŽNÁ SLABÁ MÍSTA

- Ovlivnění pozorovaného jevu pozorovatelem
- Časová náročnost (nákladnost)
- Kvality pozorovatele
- Získání přístupu k jevu

STANDA JEŽEK, MARTIN VACULÍK
Katedra psychologie FBS MU
vaculik@fs.muni.cz

PSY112, PSY712

SPECIFICKÉ DRUHY POZOROVÁNÍ

- EXPERIMENTÁLNÍ METODY
 - pozorování chování v pečlivě vyvolaných situacích
- SIMULACE, HRANÍ ROLÍ
- ANALÝZA PRODUKTŮ, DOKUMENTŮ, DENÍKŮ
- ANALÝZA STOP, BEHAVIORÁLNÍ MAPY
- KOGNITIVNÍ MAPY
- PSYCHOLOGICKÉ TESTY
 - pozorování výkonu, či verbálního chování

AJ: simulation, role-playing, product analysis, documents, diaries, traces, behavioral maps, cognitive maps, psychological tests

STANDA JEŽEK, MARTIN VACULÍK
Katedra psychologie FBS MU
vaculik@fs.muni.cz

PSY112, PSY712

STANDA JEŽEK, MARTIN VACULÍK
Katedra psychologie FBS MU
vaculik@fs.muni.cz